

เทศน์เช้า วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๓

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันสิ้นปีเนาะ เวลาผ่านไปรวดเร็วมาก กาลเวลาผ่านไป เห็นใหม่ ชีวิตเราละ
นี่เวลาน้ำมันไหลแรง น้ำป่าจะไหลแรงมาก น้ำที่มันไหลเอื่อยก็มี น้ำไหลแรงก็มี ชีวิตนี้
ผ่านไปทุกวันๆ นะ นี่กาลเวลามันกินไปหมดเลย

ถ้ากาลเวลากินไปหมดเลย ชีวิตเราเกิดมาพบพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนทำบุญ
กุศล เพราะว่าการเกิดนี้เป็นอริยทรัพย์ เพราะกำเนิด ๔ กำเนิดในครรภ์ กำเนิดในไข่
กำเนิดในน้ำคร่ำ กำเนิดในโอปปาติกะ โอปปาติกะนี้เทวดา อินทร์ พรหม เขาเกิดไม่ต้อง
เป็นเด็กหรือ เขาเกิดโอปปาติกะคือสำเร็จรูปเลย

แต่ของเรา เห็นใหม่ นี่เทวดา อินทร์ พรหม สัตว์นรกหรือเงี้ยวเขาเกิดเป็นโอปปาติกะ
คือสำเร็จรูป แต่ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานต้องเกิดมาเป็นทารก เกิดมาเป็น
ตัวอ่อน แล้วพัฒนาการของมัน มันเป็นวิวัฒนาการของธรรมชาติ นี่ผลของวิญญูะ

บุญกุศล เห็นใหม่ พุทธศาสนาสอนเรื่องการเสียสละ การทำบุญกุศล การเสียสละ
ด้วยศรัทธา ด้วยความเชื่อมีบุญกุศล การเสียสละโดยสักแต่ว่า การเสียสละโดยภายีสังคม
ภายีสังคมเวลาเกิดขึ้นมาเราเสียสละโดยความไม่ตั้งใจ.. ความไม่ตั้งใจเพราะเจตนาอันนี้
สำคัญ นี่เป็นอุบายใจ อุบายการเสียสละ พระพุทธเจ้าให้เสียสละเพื่อการตัดแปลงหัวใจ

ความตระหนี่ความผูกพันมันมีเป็นธรรมดา แต่ความผูกพันถ้ามีเป็นธรรมดา
ความผูกพันของเรา เห็นใหม่ แล้วทรัพย์สมบัติหรือสิ่งของที่หามาเราก็ว่าเป็นของๆ เรา
ความเป็นของๆ เราแล้วเรามีเหตุผลสิ่งใดเราต้องให้คนอื่นละ เรามีเหตุผลสิ่งใด.. มีการ
ให้ให้

เพราะเทวดามาถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าบุญคืออะไร นี่เขาบอก
บุญคืออะไร ทำบุญกุศลเป็นอย่างไร ท่านบอกการทำบุญกุศลนะ แม้แต่ ! แม้แต่การล้าง

ด้วยล้างจาน เรารดน้ำที่เราล้างภาชนะลงไปใต้น้ำคร่ำ สัตว์มันได้กินนั้นก็เป็นทานแล้ว แต่ถ้าวะเอาเนื้อหาสารละ ถ้าเอาเนื้อหาสารมันต้องคุยกันด้วยเหตุด้วยผล

ด้วยเหตุด้วยผล เห็นไหม ถ้าการเสียดละ แม่แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เนื่อนานบุญ.. ปฏิภาห เราเป็นเจ้าของทรัพย์ เราหามาด้วยความสุจริต เราให้ด้วยความซื่อใจ เราให้แล้วเรามีความพอใจ.. ปฏิภาห ผู้รับบริสุทธ์ผู้ค่อม ผู้บริสุทธ์นั้นเป็นประโยชน์ เนื่อนานนั้นเพื่อหว่านพืชไปในเนื่อนานนั้น เนื่อนานจะเป็นประโยชน์ นี้คือการเสียดละ

การทำบุญกุศลคือเป็นอุบายวิธีการขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นชาวพุทธ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้ ภิภุให้เลี้ยงชีพด้วยปลีแข็ง คฤหัสถ์เข้าขึ้นมาให้หุงข้าว ให้ตัดบาตร เพราะข้าวปากหม้อเราหุงหาอาหารมานี้เราจะใช้จ่ายอย่างไรก็ได้ แต่เป็นอุบายใจ ข้าวปากหม้อนี้เราตัดปากหม้อ จากที่เราเอามาแล้วถวายพระ พระเป็นผู้ที่ทรงศีล ผู้ที่ไม่มีอาชีพได้ดำรงชีวิต

นี่เพราะอะไร เพราะเขาเห็นประโยชน์ เห็นประโยชน์เพราะอะไร เห็นประโยชน์เพราะฉันอาหารนั้นแล้วได้นั่งสมาธิภาวนา ได้นั่งสมาธิภาวนาเพื่ออะไร เพื่อความสะอาดบริสุทธ์ของใจนั้น เห็นไหม ถ้าเพื่อความสะอาดบริสุทธ์ของใจนั้น ถ้าพูดถึงพระจะต้องมาทำมาหากิน พระนี้มันก็กินความผูกพันใจอันนั้น มันก็ไม่ไปอีกระดับหนึ่ง..

แต่ของเราๆ ทำบุญกุศลของเรา เห็นไหม ถ้าเราทำบุญกุศลเราทำด้วยความศรัทธาด้วยความเชื่อ ด้วยความเคารพศรัทธา อันนั้นเป็นบุญอีกระดับหนึ่ง ถ้าเราทำเป็นภายีสังคม เป็นการบังคับต้องทำนี้มันก็เป็นอีกระดับหนึ่ง.. แล้วจิตใจของมันจะพัฒนาของมันขึ้นไป

เรามีทรัพย์สมบัติของเรา เราจะเสียดละที่ไหนละ เราเลือกเราฟันของเรา เห็นไหม นี่ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา เขาบอกศาสนาพุทธนี้เป็นเรื่องยุ่งมากเลย ถ้าเป็นศาสนาอื่นอ่อนวอนเอาก็จบ เวลาของนี้อยู่ที่พระเจ้าจะตัดสิน พอพระเจ้าตัดสินแล้วใจมันก็อยู่ที่นั่นใช่ไหม เพราะว่าเราทำของเราไป มันไม่มีโอกาสต้องให้พระเจ้าตัดสินเท่านั้น แต่ความกังวลมันมีใช่ไหม

แต่พุทธศาสนา เห็นใหม่ โอปนโยโก.. เรียกเรื่องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม มาดูความ
ตระหนี่ถี่เหนียว เวลาเรถึ่เหนียวเรถึ่รู้ของเรา เวลาเราเสียสละไปนี้ เรามีความเข้าใจ เรา
ได้ฟังธรรม เราเห็นผลประโยชน์ของเรา ความตระหนี่ถี่เหนียวมันก็จางไป

นี่เรียกรื่องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม.. มาดูความรู้สึก ความนึกคิด ความนึกคิดที่
พัฒนาขึ้น ความนึกคิดที่มันยึดมั่นแล้วมันเสียสละของมัน มันฝึกฝนของมัน เห็นใหม่ นี่
พุทธศาสนาสอนที่นี่ สอนถึงการกระทำ ไม่ให้เชื่อสิ่งใดๆ เลย ไม่ให้เชื่อแม้แต่คนพูด
ไม่ให้เชื่อแม้แต่ครูบาอาจารย์ของเราที่พูดแล้วเข้ากันได้ อนุমানได้แล้วเหมือน ไม่ให้เชื่อ
!

ให้เชื่อความจริงที่เป็นสันติภูฏิโก เป็นปัจจัยตั้งที่เราสัมผัสนี้ ถ้าเชื่อความจริงใน
หัวใจของเรา ถ้าเราพัฒนาของเราขึ้นไปเราจะรู้เลย ถ้าคนปฏิบัติขึ้นไป เห็นใหม่ อาจารย์
จะโกหกหรือไม่โกหกนี้ผู้ที่ปฏิบัติจะรู้ทั้งหมดละ เพราะการปฏิบัติมันรู้ทันกันได้

ความรู้ทันกันได้เพราะอะไร เพราะถ้ามันไม่มีเหตุมีปัจจัย เวลาองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าไปสอนปัญจวัคคีย์ เห็นใหม่ เมื่อก่อนเราไม่สำเร็จเราไม่เคยพูดเลยว่า
สำเร็จ บัดนี้เราสำเร็จแล้วเพราะเหตุใด เพราะมันมีกิจจัญญา.. มีสังจะ มีกิจจัญญา มีสังจะ
มีความจริง มีการกระทำ ถ้าหัวใจมีการกระทำอันนั้นมันจะเป็นความจริงขึ้นมา แล้ว
ความจริงที่เอามาพูด นี่เอามาพูดมาสอนนี้ เพราะถ้าไม่มีเหตุผลมันจะเอามาสอนได้
อย่างไร ไม่มีวิวัฒนาการของใจ

นี่เขาบอกว่าเวลาไปนะไม่ต้องทำอะไรเลยมันสบายๆ.. มันสบายอยู่แล้ว ถ้าเราคิด
ให้มันสบายมันก็สบาย เวลามันคิดให้มันสบาย แต่มันคิดสบายไม่ได้เพราะอะไรละ
เพราะสิ่งที่เวลามันบาดหมางหัวใจ มันลึกเกินกว่าที่เราจะคิดไป

อย่างทีความไม่พอใจต่างๆ นี่มันลึกกว่าที่ความคิด พอลึกกว่าที่ความคิด พอคิดถึง
สิ่งนั้นมันจะมีปัญหาตลอดเวลา แต่เราก็คิดตริกในธรรมะ เห็นใหม่ ธรรมะนี่คิดตริก
ให้มันสบาย สบาย.. สบายสิ่งใด ? อะไรมันสบาย มันมีเหตุมีผลพอไหมถึงว่าสบาย มัน
เป็นของชั่วคราว ! มันเป็นของชั่วคราวนะ เพราะอารมณ์มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง ! สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นความทุกข์.. สิ่งใดเป็นความทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา.. นี่ใจมันเป็นอนิจจังอยู่แล้ว มันแปรปรวนเป็นธรรมชาติของมันอยู่แล้ว เดียวมันก็ดีเดียวมันก็ชั่ว เดียวมันก็ดีเดียวมันก็เลวในหัวใจ มันพลิกแพลงอยู่ตลอดเวลา มันเป็นอนิจจังของมันอยู่แล้ว แล้วเราจะควบคุมมันอย่างไรล่ะ เราจะควบคุมอย่างไร.. ถ้ามันจะควบคุมมีสติปัญญาละ ถ้าเรามีสติปัญญาเราไม่ปล่อยให้กาลเวลามันไหลไปนะ

ชีวิตเรานี้ถึงที่สุดแล้วชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ทุกคนต้องตายหมด คนเกิดแล้วต้องตายหมด ที่ไหนมีการเกิดที่นั่นมีการตาย เห็นไหม ถ้าผู้ไม่เกิด ผู้ไม่เกิดแล้วมัน.. อย่างสิ่งที่เกิดแล้วเหลือละ อย่างพระอรหันต์ อย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ๔๕ ปี เห็นไหม ฆ่ากิเลสแล้ว นี่สิ่งที่เหลือ

ชีวิตนี้เราสร้างมา ชีวิตนี้เวลามันผ่านไป มันผ่านของมันไป ฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นมานี้เรามีสติ ถ้ามีสติปัญญาขึ้นมาเราแก้ไขของเราขึ้นมา สิ่งนี้เป็นอนิจจัง ที่มันแปรปรวนอยู่นี้ ถ้าเรามีสติ เห็นไหม มันมีสติกำหนด บังคับ.. ความคิดของเรานี้เราคิดร้อยแปดพันเก้า เราให้มันคิดพุทโธ พุทโธก็คือความคิดนี้แหละ

ถ้าเราบังคับให้มันคิดมันก็คิด ถ้าเราไม่บังคับให้มันคิด มันคิดไปตามธรรมชาติของมัน โดยความพอใจของมัน ทีนี้คำว่า พุทโธ พุทโธ นี่พุทธานุสติ เห็นไหม มันไม่ให้โทษกับใคร มันจะให้คุณ เราบังคับมัน บังคับให้มันพุทโธ พุทโธ พุทโธ หรือปัญญาอบรมสมาธิ นี้เราควบคุมไง

สรรพสิ่งนี้เป็นอนิจจัง.. สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ มันทุกข์ขนาดไหน กาลเวลานะมันสมาน กาลเวลานะ เออ.. พอมันจิตซี้ดไปมันก็ไม่ทุกข์มากจนเกินไป เห็นไหม ความทุกข์ก็เป็นอนัตตา พัฒนาการมันเป็นอย่างนี้ มันหมุนอยู่อย่างนี้ เรามีสติปัญญาไปควบคุมมัน.. พอมีสติปัญญาควบคุมมัน พอมันเริ่มสงบเข้ามา เริ่มสงบเข้ามา นี่ความสงบมันก็เป็นอนิจจัง เดียวสงบเดียวไม่สงบ แต่ความสงบมันสงบเพราะอะไร สงบเพราะว่ามันมีสติควบคุมใจได้

โทษนะ เหมือนเด็กนี่ เด็กถ้าเราปล่อยให้มันเล่นตามธรรมชาติของมัน ถ้าเราฝึกมัน เราดูแลมัน เห็นไหม จิตใจก็เหมือนกัน ถ้าไม่มีสติไม่มีปัญญาไปควบคุมมัน มันก็คิด

โดยธรรมชาติของมัน ธรรมชาติมันก็คิดคิดชั่วนั่นแหละ พอมันคิดดีมันก็พอใจ มันคิดชั่วมันก็ร้อนใจ มันก็เป็นธรรมชาตินี้แหละ

เหมือนเด็กๆ จิตใจนี้เหมือนเด็กๆ นะ แต่เรามีสติปัญญารักษามัน ควบคุมมัน ฝึกสอนมัน สอนมันเป็นผู้ใหญ่ พอเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา เห็นไหม ผู้ใหญ่ก็รู้ดีรู้ชั่ว รู้ควรหรือไม่ควร อะไรควรหรือไม่ควร ผู้ใหญ่ก็พัฒนาขึ้นมา พอพัฒนาขึ้นมา พอรู้เป็นปู่ ย่า ตา ยาย ประสบการณ์ของจิตมันมีมหาศาลนะ คนแก่คนเฒ่าที่มีประสบการณ์ชีวิตมาทั้งชีวิต เราไปพูดอะไรนี่ท่านไม่ค่อยเชื่อหรอก เห็นไหม เวลาเด็กพูดกับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่บอกว่าเราอาบน้ำร้อนมาก่อน เด็กมันจะอึดอัดเลยว่าอะไรก็อาบน้ำร้อนมาก่อน

เพราะประสบการณ์มันมี แต่เด็กมันเพิ่งไปเห็นมันไม่เข้าใจ ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่านี้ เฮ้ย.. เราอาบน้ำร้อนมาก่อนนะไม่ต้องมาพูดหรอก เราผ่านมาแล้ว เดี่ยวเราแก่เฒ่าเราก็เป็น อย่างนั้นแหละ.. แล้วเด็กมาพูด เห็นไหม นี่พัฒนาการของปัญญา ถ้าปัญญามันพัฒนาการของมันขึ้นไป มันมีเหตุมีผลของมันขึ้นไป

นี่ในพุทธศาสนา ! พุทธศาสนาสอนไม่ให้เชื่อใคร ไม่ให้เชื่ออะไรทั้งสิ้น ให้เชื่อประสบการณ์ของจิต แล้วประสบการณ์ของจิตเราทำอะไรล่ะ เราก็ว่านี่กายกับใจอยู่ที่ไหน เกิดมาเพราะกายกับใจ กายกับใจ.. เราเห็นได้แต่ร่างกาย เพราะวัตถุเราเห็นได้ง่าย แต่ความรู้สึกความนึกคิดนี้เราว่ามีไม่ทำให้ใครเห็นได้.. ปรมัตถจิต เวลาคนที่เขารู้วาระจิตนี้รู้หมดแหละ

เราบอกเลยนะเหมือนกับกระดาศขาว เราเขียนหนังสือนี้มีอักษรลงไป ความคิดนี้จิตเดิมแท้ที่ส่องใส ความคิดมันก็อยู่บนจิตนั่นแหละมันเกิดจากกระดาศขาว ไม่มีกระดาศเราจะไปเขียนหนังสือบนอะไร ไม่มีจิตจะไปคิดบนอะไร ไม่มีความรู้สึกมันจะไปคิดบนอะไร.. คนเวลานอนหลับก็ยังคงคิดนะ นี่มันคิดบนอะไร

นี่ความคิดอันนั้นมันเกิดตลอดเวลา มันเกิดดับๆ นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนที่นี้ เพราะว่าสิ่งที่มีการกระทำ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เราทำคุณงามความดีของเราเพื่อประโยชน์กับเรา.. กาลเวลามันผ่านไปนะ พอกาลเวลาผ่านไปนี่เราตั้งสติของเราหน้าทีการงานก็อย่างนี้แหละ เราทำของเราไปนะ

โลกนี้พร่องอยู่เป็นนิจ มันจะหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงของมันตลอดไป ไม่มีอะไรคงที่ แต่เป็นอจินไตย อจินไตยคือว่ามันจะมีของมันอย่างนั้น นอกจากจินตนาการเลยล่ะ มันจะมีของมันอย่างนั้น มันจะแปรสภาพของมันอย่างนั้น..

ฉะนั้นเราเกิดมาบนโลก เกิดมาในโลกมันเป็นล้านๆ ปี ชีวิตเรานี่ ๑๐๐ ปี ๑๐๐ ปี เราจะพัฒนาจิตของเราให้มีคุณค่าขนาดไหน ทรัพย์สมบัติในโลกนี้เป็นสาธารณะ ถ้าเวลาเราคนแก่คนเฒ่าที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ รัฐบาลเขาก็มีเบี้ยยังชีพนะ เขาก็เลี้ยงเราได้ รัฐบาลมีเบี้ยยังชีพให้พ่อดำรงชีวิตนี้ไป

นี่พูดถึงว่าสมบัติของโลกนี้เจือจางกัน มันมีการช่วยเหลือเจือจางกันได้ แต่หัวใจนี่นะมันเป็นของเอก มันเป็นส่วนบุคคล เวลาจิตนี้มันออกจากร่างไป เวลาเราเกิดมานี้เกิดเป็นลูกเป็นพ่อเป็นแม่กัน เห็นไหม เกิดมาในตระกูลของเรานี้เป็นลูกเป็นพ่อเป็นแม่กัน เวลาตายไปนี่ต่างคนต่างตาย ต่างคนก็ต่างไปตามวิญญูะ เป็นผลของบุญของกรรม

เราสร้างกุศลกันก็เพราะเหตุนี้ ถ้าเราสร้างบุญกุศลกันเพราะเหตุนี้ เราทำกันมานี้เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย สร้างความดีขึ้นมาจนจิตนี้มีบารมีธรรม มีตบะ มีสิ่งต่างๆ มีพลัง ๕ เข้มแข็ง.. นี้เข้มแข็ง พอเข้มแข็งขึ้นมา สิ่งที่จะค้นหา โลกเขาหาทรัพย์สมบัติกันใช้ไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสียสละสถานะของกษัตริย์ สิ่งที่จะเป็นกษัตริย์เสียสละออกไปเลย ไปหาโพธิญาณ ไปหาสิ่งที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย

เวลาที่มีบารมีขึ้นมาจะเห็นสมบัติโลกเป็นสมบัติสาธารณะ จักรพรรดิ กษัตริย์ทุกคนก็เป็นได้ถ้าพูดถึงเขาเกิดขึ้นมาก็เป็นได้ แต่ถ้าจิตใจที่มันจะหาความอึดเต็มของมันไม่ให้พร่องอยู่เป็นนิจ มันมีการกระทำที่ต้องวิกฤติกว่านั้น คำว่าวิกฤติกว่านั้นใช้ไหม เราเห็นพระนั่งอยู่โคนต้นไม้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นไม้โพธิ์นี่ทำอะไร ไม่เห็นมีวิกฤติสั่งไคเลย วิกฤตต่อเมื่อเรานี้เราเปลี่ยนอริยาบถอยู่ตลอดเวลาเราจะไม่เห็นเวทนาเลย แต่เรานั่งอยู่เฉยๆ ชั่วโมง ๒ ชั่วโมงนี้มันจะปรากฏทันที

นี่ก็เหมือนกัน นั่งอยู่โคนไม้หนึ่งๆ เห็นไหม นั่งอยู่หนึ่งๆ นี้ละ เอาใจของใจไว้ในอำนาจของตัว สิ่งที่สงบสงัด.. “ความสุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี.. ความสุขอื่นใดเท่ากับ

วิมุตติสุขไม่มี” จิตสงบแล้ว จิตที่พัฒนาการของมัน นี่คือสมบัติของชาวพุทธเราละ เรามีสิทธิมีหน้าที่จะแสวงหาได้ทั้งหมด

ฉะนั้นเราจะมีโอกาสใหม่ เราจะทำของเราใหม่ ทรัพย์สมบัติ หน้าที่การงานนี้ไม่มีใครปฏิเสธนะ.. สิ่งที่มาเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย แต่สิ่งที่เป็นคุณธรรม ธรรมโอสถที่จะมารักษาใจของเราเนี่ยเราจะแสวงหาใหม่ ถ้าเราแสวงหาเราต้องมีสติ ต้องบังคับตัวเอง มีสติยับยั้งไม่ให้คิด การไม่ให้คิด การควบคุมมันต้องบังคับมัน ถ้าไม่บังคับมันนะมันทำไม่ได้หรอก ไม่บังคับมันมันมีเหตุมีผล มีเล่ห์มีเหลี่ยม

เหตุผลของกิเลสมันสร้างมาเต็มทีเลย แต่ปัญญาเราอ่อนด้อย เราถึงสู้มันไม่ได้ แต่ถ้าเรามีปัญญา เรามีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมาเราจะสู้ได้ เกิดจากไหนละ เกิดจากการเสียดสละทาน เกิดจากฟังธรรม เห็นใหม่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์.. องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเจ้าของศาสนา เป็นผู้รู้ก่อน เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ เราเป็นสาวกสาวกะ นี้ได้ฟัง ได้ตั้งสติ ได้ยังคิด แล้วยังคิดนี้ก็กลับมาพัฒนามัน

แล้วบอกว่าเพราะทำบุญกุศล เราสร้างมาเนี่ยชาวพุทธพูดมากเลยที่เราทำบุญกุศลมาทำไมเราทุกข์ยากขนาดนี้ ความทุกข์ยากมันอยู่ที่ว่าความทุกข์ของใคร บางคนเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นสุขของเขา บางคนเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นทุกข์ของเขา มันเป็นจริง เป็นนิสสัย ความเข้มแข็ง ถ้าคนเข้มแข็งนะ สิ่งที่เกิดขึ้นมันเป็นเรื่องเล็กน้อยมาก แต่ถ้าคนอ่อนแอ สิ่งเล็กน้อยนี้เป็นทุกข์มหาศาลเลย เห็นไหม นี่มันสร้างมาเพราะเหตุใด สิ่งที่เกิดขึ้นเพราะเหตุใด

เพราะว่าเนี่ยเรามี การสร้างมา มุมมองหรือทัศนคติแตกต่างกันไป เราถึงจะต้องตั้งสติเพื่อพัฒนาการใจของเรา.. สิ่งในโลกนี้ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดา นี่เป็นธรรมชาติ แต่จิตเรายังไม่รู้เห็นตามความเป็นจริง ถ้าจิตเรารู้เห็นตามความเป็นจริง เห็นใหม่ เราจะมีประโยชน์กับเรา

สิ้นวัน สิ้นเดือน สิ้นปีไปตลอดนะ ชีวิตเรามันก็จะหมุนไปอย่างนี้ เราต้องตั้งสติ เราจะเอาสิ่งใดเป็นที่พึ่ง ความเป็นที่พึ่งด้วยอามิส ด้วยบุญกุศล กับความเป็นที่พึ่งด้วยพึ่งตัวเองได้ ด้วยมีหลักมีเกณฑ์ในหัวใจของเรา เราต้องเลือกของเราเอง

นี่ทางโลกเราก็ต้องจัดการ ทางหัวใจของเรา สติและหน้าที่ในหัวใจของเรา เรา
จะรักษาอย่างไร จะเป็นธรรมอย่างไรเพื่อประโยชน์กับเราเนาะ เอวัง